

Ustavni sud Republike Srpske, na osnovu člana 115. Ustava Republike Srpske, člana 42. stav 1. i člana 60. stav 1. tačka a) Zakona o Ustavnom sudu Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 104/11 i 92/12), na sjednici održanoj 30. oktobra 2024. godine, donio je

ODLUKU

Utvrđuje se da pojam/riječ „Gender“ u Odluci o osnivanju Gender centra Republike Srpske („Centar za jednakost i ravnopravnost polova Republike Srpske“) („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 31/2002, 63/2005 i 33/2009) nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske.

O b r a z l o ž e n j e

Odlučujući po inicijativi Udruženja građana „Roditelji ZA prava djece“ Bijeljina za ocjenjivanje ustavnosti pojma/riječi „Gender“ u tački III, podtačke 1, 6, 8 i 9. Odluke o osnivanju Gender centra Republike Srpske („Centar za jednakost i ravnopravnost polova Republike Srpske“) („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 31/2002 i 63/2005), Ustavni sud je rješenjem broj: U-92/23 od 24. aprila 2024. godine pokrenuo postupak za ocjenjivanje ustavnosti pojma/riječi „Gender“ u navedenoj odluci. Podnosioci inicijative osporavaju ustavnost upotrebe pojma/riječi „gender“ u pogledu odredaba člana 68. tačka 4. i člana 90. tačka 9. Ustava Republike Srpske. U inicijativi navode da je riječ „gender“ potpuno nepoznata na teritoriji bivše Jugoslavije, da se ne nalazi u „Srpskom rječniku“ Vuka S. Karadžića, kao ni u drugim rječnicima Instituta za srpski jezik Srpske akademije nauka i umjetnosti. U obrazloženju inicijative ističu da je Vlada Republike Srpske krajem 2001. godine donijela Odluku o osnivanju Gender centra Republike Srpske, kojom je predviđeno da Gender centar, sa statusom pravnog lica, na teret budžetskih sredstava Republike Srpske, obavlja „značajne stručne poslove za potrebe Republike Srpske, vezane za sprovođenje načela jednakosti i ravnopravnosti polova. Takođe navode da je nekoliko godina kasnije Vlada precizirala „značajne poslove“ koje Gender centar obavlja za Republiku Srpsku, pa tako, između ostalog, Centar prati položaj žena i ostvaruje saradnju sa institucionalnim mehanizmima za „gender pitanja“ na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj, Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine, te inicira osnivanje mehanizma za „gender pitanja“ na lokalnom nivou, koordinira i učestvuje u izradi izvještaja ovlašćenih tijela po međunarodnim konvencijama i drugim dokumentima iz „gender oblasti“, koordinira, učestvuje i organizuje obuku o „gender pitanjima“ radi podizanja „svijesti o genderu“ u državnoj upravi Republike Srpske, i druge poslove određene odlukom. Na taj

način nejasna riječ „gender“, za koju nije navedeno značenje, odlukom Vlade Republike Srpske je postala obavezujuća i po mišljenju podnosioca inicijative, iznad Ustava Republike Srpske, koji ne poznaje taj pojam. Slijedom navedenog, predlažu da Sud utvrdi da pojam/riječ „gender“ u tački III, podtačke 1, 6, 8 i 9. Odluke o osnivanju Gender centra Republike Srpske nije u saglasnosti sa Ustavom Republike Srpske.

Vlada Republike Srpske nije dostavila odgovor na navode iz inicijative.

Odluku o osnivanju „Gender centra Republike Srpske“ („Centar za jednakost i ravnopravnost polova Republike Srpske“) („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 31/2002, 63/2005 i 33/09) donijela je Vlada Republike Srpske na osnovu čl. 33. i 34. stav 2. Zakona o Vladi Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 3/97, 3/98 i 29/00) i člana 43. stav 3. Zakona o Vladi Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 118/08). Ovom odlukom se osniva Centar za jednakost i ravnopravnost polova Republike Srpske i utvrđuje njegov naziv koji glasi: „Gender centar Republike Srpske“ (u daljem tekstu: „Gender centar“), koji vrši stručne i druge poslove vezane za sprovođenje načela jednakosti i ravnopravnosti polova i implementaciju odgovarajućih međunarodnih konvencija i ugovora, kao i Zakona o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini za potrebe Vlade Republike Srpske, stručnih tijela Vlade, predsjednika Vlade, republičkih ministarstava i drugih republičkih ustanova i institucija (tačka I). Odlukom je nadalje određeno da se na rad „Gender centra“ primjenjuju propisi koji važe za republičke organe uprave, republičke ustanove i druge republičke institucije, ako ovom odlukom nije drugačije određeno (tačka II). U tački III određeno je koje značajne poslove za Republiku Srpsku obavlja „Gender centar“. Prema tački IV „Gender centar“ ima svojstvo pravnog lica i sjedište istog je u Banjoj Luci. Tačkom V sredstva za finansiranje „Gender centra“ osiguravaju se u budžetu Republike Srpske. Tačkom VI određeno je da „Gender centar“ može pribavljati sredstva za rad primanjem donacija i drugih oblika dobrovoljnih davanja. Tačkom VII propisano je da „Gender centar“ odgovara za sprovođenje svojih obaveza i to sredstvima kojima raspolaže. Tačkom VIII propisano je da se unutrašnja organizacija „Gender centra“ uređuje pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji. Tačkom IX je propisano da Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji „Gender centra“ donosi direktor „Gender centra“ uz saglasnost Vlade u roku od 30 dana od dana postavljanja direktora. Tačkom X odluke određeno je da „Gender centrom“ rukovodi direktor. Direktora „Gender centra“ postavlja i razrješava Vlada na usaglašen prijedlog predsjednika Vlade Republike Srpske.

S obzirom na činjenicu da se riječ/pojam „Gender“ u navedenoj odluci koristi u gotovo čitavom tekstu Odluke, kao i u izmjenama i dopunama Odluke, a da u smislu člana 42. stav 1. Zakona o Ustavnom sudu Republike Srpske, nije ograničen zahtjevom podnosioca inicijative, Sud je odlučio da ocjenu ustavnosti u pogledu navoda inicijative proširi i na ostale odredbe Odluke.

U postupku ocjenjivanja ustavnosti pojma/riječi „Gender“, Sud je imao u vidu da se ustavno uređenje Republike temelji, između ostalog, na vladavini prava (član 5. alineja 4), da zakoni, statuti, drugi propisi i opšti akti moraju biti u saglasnosti sa Ustavom (član 108. stav 1). Takođe, Sud je imao u vidu da su službeni jezici Republike Srpske: jezik srpskog

naroda, jezik bošnjačkog naroda i jezik hrvatskog naroda. Službena pisma su ćirilica i latinica (Amandman LXXI na Ustav, kojim je zamijenjen član 7. stav 1), da Republika uređuje i obezbjeđuje ustavnost i zakonitost (tačka 4. Amandmana XXXII na Ustav, kojim je zamijenjen član 68. Ustava), da vlada donosi uredbе, odluke i druga akta za izvršavanje zakona i obavlja i druge poslove u skladu sa Ustavom i zakonom (član 90. tač. 4. i 9).

Pored toga, Sud je imao u vidu i odredbe čl. 33. i 34. stav 2. Zakona o Vladi Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 3/97, 3/98 i 29/00), koji je bio na snazi u vrijeme donošenja predmetne odluke, a kojim je propisano da Vlada donosi uredbе, odluke, rješenja i zaključke te da se odlukom propisuju mjere Vlade, daje saglasnost ili potvrđuju opšti akti organa ili organizacija, ako je takva saglasnost ili potvrda predviđena zakonom, obrazuju druge službe za potrebe Vlade i uređuju druga pitanja od značaja za obavljanje poslova Vlade, kao i odredbe Zakona o Vladi Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 118/08) kojima je propisano da o pitanjima iz svoje nadležnosti Vlada donosi uredbе, odluke, smjernice, instrukcije, rješenja, zaključke i druga akta, u skladu sa zakonom, te da se odlukom propisuju mjere Vlade, osnivaju javne službe i druge organizacije, daje saglasnost ili potvrđuju opšti akti organa ili organizacija, ako je takva saglasnost ili potvrda predviđena zakonom, obustavljaju od izvršenja akti ministarstava, organa jedinica lokalne samouprave, preduzeća i drugih organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja i uređuju druga pitanja od značaja za obavljanje poslova Vlade (član 43. st. 1. i 3).

Takođe, Sud je utvrdio da riječ/pojam „Gender“ ne pripada nijednom od jezika u službenoj upotrebi u Republici Srpskoj. Naime, ova riječ ima porijeklo u grčkom jeziku „genos“ - rod, i kao prvi dio složenice označava nešto što se odnosi na rod, pleme, vrstu ili narod (Klajn i Šipka, "Veliki rečnik stranih reči i izraza", Novi Sad, 2006. godina), odnosno u latinskom jeziku „genus“- rod (Milan Vujaklija, Leksikon stranih reči i izraza, Beograd, 1986. godina), a danas uobičajeno pripada engleskom jeziku „gender“- rod, ženski, muški, srednji (Morton Benson, Englesko-srpskohrvatski rečnik, Beograd, 1993. godina).

S obzirom na navedeno, kao i s obzirom na navedene odredbe Ustava, a imajući u vidu odredbe iz člana II ove odluke kojom je propisano da se na rad ovog centra primjenjuju propisi koji važe za republičke organe uprave, republičke ustanove i druge republičke institucije, ako ovom odlukom nije drugačije određeno, Sud je utvrdio da upotreba iste, u ovoj odluci, nije u skladu sa Ustavom.

Na osnovu izloženog odlučeno je kao u izreci ove odluke.

Ovu odluku Ustavni sud je donio u sastavu: predsjednik Suda mr Džerard Selman i sudije: Vojin Bojanić, Svetlana Brković, Amor Bukić, Zlatko Kulenović, prof. dr Radomir V. Lukić, prof. dr Ivanka Marković, prof. dr Darko Radić i akademik prof. dr Snežana Savić.

PREDSJEDNIK

USTAVNOG SUDA

Mr Džerard Selman

Broj: U-92/23

30. oktobar 2024. godine